

L. 1000
1790

ISAACI ORTVS

43

IN FABVLA ORIONIS

VESTIGIA

OSTENDIT

ET ORATIONES

SVB ANNI EXORDIVM

HABENDAS

OBSERVANTISSIME INDICIT

HENRICVS AVGVSTVS ZEIBICH

ILL. RVTHEN. PROFESS. PVBL.

aq.

GERAE,

ET OFFICINA ROTHIL.

S V T R O T A A S I

Prodibunt in eruditorum circulum auditores nonnulli, qui de Angelis dicere susceperunt, tum quod genius coelestis et concipiendo, et vere iam nato, Seruatori inferuit, maximeque nomen eius admirabile, cuius hodierno die memoriam celebramus, nuntiauit Mariae, tum quod raro, imo nunquam prope nuntiorum istorum in declamationibus Gymnasii nostri publicis habetur ratio, nec haberi potest, cum, ut pluribus Academiis, quibuscum reliquis temporibus sacris pietate docta certamus, nulla apud nos Michaelis sacro celebritas indici soleat, neque oratio ulla recitari. His autem declamatiunculis significandis cum more institutoque maiorum praefari deberemus, argumentumque aliquod, neque iniucundum plane, neque proflus inutile, quaereremus, uenit in mentem Isaaci, mirabiliter geniti, imaginis profecto pulcherrimae Seruatoris nati, simulque, ex prisca Graecorum theologia, Orionis, cuius natales tam memorabiles feruntur, ut uestigia quaedam miraculi illius, certe, hoc si neges, similitudines complures, in hac fabula repetere nobis uideamur. De qua etsi Virum olim Celeberrimum, Io. Georg. Michaelis, dissertatiunculam quandam scripsisse legeramus, tamen ab instituto nostro dimoueri nullo potuimus modo, praesertim cum paucorum in manibus sit illa commentatio, eiusque nec Lipsiae, nec Halae, comparandae facultas amplius detur, ut, quid praesiterit Vir doctissimus, nesciamus plane, nec nostra ab illius sensis, ut uaria sunt et diuersa hominum ingenia, discrepare dubitemus.

Princeps auctor huius est fabulae Palaephatus *a*), scriptor antiquissimus *b*), ex quo alii deinde, a nobis statim commemorandi, hauserunt, eademque licet in codicibus Oxoniensibus et Arundeliano desideretur *c*), extat tamen in codice Cantabrigiensi, Florentino, aliisque, a recentioribus collatis *d*). Narrat quoque Ouidius *e*), Seruius *f*), Hyginus *g*), Auctor Etymologici *h*), Eustathius *i*), interpres paruus Homeri *k*), Nonnus *l*), et Tzetzes *m*). Deest, fateor, in hac fabula interpretatio moralis,

a) Palaeph. c. 5.

b) Fabric. bibl. gr. I, 21. p. 138.

c) Gale ad h. l. p. 12.

d) Fischer praefat. Palaephato praemiss.

e) Ouid. fast. V. 495. seq.

f) Seru. ad Virg. A. I. 539.

g) Hygin. fab. 195.

h) Etym. M. V. *Ωγίωv*.

i) Eustath. ad Odyss. E. 274.

k) Schol. Hom. ad Il. Σ. 486.

l) Nonn. Dionys. III. p. 356.

m) Tzetzes ad Lycophr. vs. 328.

nem illam Hyriam, sicut Nonnus *z*), appellat, et filii Orionis monumentum sua adhuc aetate Tanagrae reperiri Paulanius testatur *u*), quorum tot testimoniis, non video, cur quisquam omnem uelit fidem et assensum denegare. Rex ab Hygino appellatur, ab Ouidio autem angustii cultor agelli, forte regulus fuit, haud adeo magna agrorum copia abundans, sed tanto ditior re pecuniaria, quo uitae genere antiquissimi olim reges *x*), et ipsi Iudaeorum patres, delectari solebant, sine ulla tamen dubitatione hospitii potissimum liberalitate floruit, tunc temporis eo gloriosiori, quo certius nulla, quae peregrini, ut hic Dij, intrarent, aetate ista diuersoria extabant. Hos quidem saepius terras obiiisse, omnis antiquitas comprobat, unde ἐπιδημοὶ dicebantur *y*), ipsaeque sanctiores literae Lystrensis memorant in ea quondam opinione nescatos, ut Ionem et Mercurium personam mortaliū suscepisse, et ad te, uelut hic ad Hyrica, adiiisse, praedicarent *z*). inde ἐπιδημοὶ Deorum, de quibus complures eruditi exposuerunt. Immolat Diis bouem Hyricus, et ἡεργυθηεντος αυτοῖς βοὸς pellem tradit ipsis, ex quo colligimus haud iniuria, sacrasse illis hunc taurum, nonnullas eiusdem partes in ara combussisse, reliquas autem instituto prisco epulas Diis apposuisse, comprobante Hygino, licet deprauato: *De tauro, quem Hercules Hypseo ui fecerat, ubi legas cum Scheffero: quem Hyricus deis fecerat.* Nam Hercules uox nata est e glossa, qua quis pro Hypseo sibi legi Hyricus, quod in Hercules mutatum fuit ab imperito scriba, ad marginem obseruatur, nec ulla plane hic Herculis iniicitur mentio, necessarioque ea est uocula delenda. Alio enim loco *a*), eandem narrans fabulam, Herculem alto praetermittit silentio, Ionem tantum et Mercurium nominat, iisque bouem immolasse, et conuiuio apposuisse, Hyricum tradit. Errauit igitur uehementer Seruius *b*), dum, repugnante ipso Virgilio *c*), in quo explicando laborauit, Ioui immolatum unquam esse taurum negauit, a fratre meo erroris turpissimi satis superque coniectus *d*). Sed hi Dij λαθόντες βοὸς βύβραν ἀπασπέρμηναν εἰς αὐτῆν, in hoc corium, sibi traditum, semen suum effuderunt, et inde, διατὸ βῆσαι τὸ σπέρμα τὸς θεῶν, initio Οὐρίωνος, tum Οὐρίωνος, filius

z) Non. Dion. XIII, p. 356.

u) Paulan. IX, p. 749.

x) Young Vnterluch. der Verderbnisse der Relig. S. 106.

y) ind. Mückel disp. de Apolline ἐπιδημοί Vitemb. anno 1755, me praefide habita.

z) Act. XIV. 11, 12.

a) Hygin astron. II. 34.

b) Seru. ad A. III. 21 et IX. 627.

c) Virgil. I. c.

d) Gottl. Erdm. Zeibich. specim. obseruat. ex num. antiqu. in N. T. p. 20. seq.

filius tulit nomen. Quo quidem loco posteriore est in omnibus libris anti-
 quis rectissime legi *διὰ τὸ ἐρῆσαι ὡς περ Θεός*, existimet Cl. Fischerus *l)*,
 Galeus tamen aliam infra lectionem subiungit: *διὰ τὸ ἐρῆσαι τὸ σπέρμα*
τῆς Θεός, sine ulla dubitatione antiquo in codice, vel pluribus, inuentam.
 Maximum huic lectioni pondus firmamentumque addunt uerba Palaephati
 priora: *Οἱ Θεοὶ ἀπισπέριμναν εἰς αὐτὴν, ἐρῆσαι ὡς περ Θεός*, nimis esse obscu-
 ram, nullumque sensum commodum asserre. Est igitur idem, quod apud
 Apollodorum *f)*: *τὸν γόνον ἀΦῆκε κατὰ γῆς*, et apud Aristotelem a Ste-
 phano citatum *g)*: *ἐξῆρει, ὅταν χευθῆ τὴν γονήν*. Idem locum Rufi
 Ephesii citat, qui *ἐρῆθραν* dixit *τὸ κοίλωμα, δι' ἃ τὸ σπέρμα καὶ τὸ*
ἕρπον ἀποκρίνεται. Ex quo latis apparet, *ἐρῆει* idem, quod effundere, grae-
 cis scriptoribus notare generatim, optimeque Cl. Fischerum in indice Palae-
 phati *ἐρῆσαι* interpretari: semen effundere, cum et sanctioribus literis fe-
 men aquae saepenumero comparetur *h)*. Itaque Orion, trium uirtute Deorum
 procreatus, *τετρατάως* dicitur Nonno *i)*, et Lycophroni *κ)* *τρίπατος*, quan-
 quam Parthenius *l)* Hyriei ipsius filium declaret, eamque ob causam fortasse
 Orionem ueteres gigantem *m)*, maximaque uirum statura, finxerunt *n)*,
 cuius pedes in profundo pelagi incedant, humeri emineant super undas *o)*.
 Chronicon autem Alexandrinum *p)*, eundem esse gigantem scribit, qui sacris
 literis Nimrodus uocetur. Quid, quod celeberrimus eques Suecicus, Michaelis,
 in ipso Iobo *q)* gigantem hunc Orionem, orientis fessoribus haud ignotum,
 eiusque pellem quasi leoninam, deprehendere sibi uidetur *r)*. Trium enim
 perhibebatur Deorum filius, et, corio sub humum defosso, mirabiliter e terra
 natus, talibus uero, ut Titanibus aliisque, insignem corporis magnitudinem
 tribuebant

A 3

Cum

e) Fischer prolusion. ad Palaeph.
 p. 71.

f) Apollod. II. 7. 6.

g) Stephan. thes. gr. I. tom. II. p.
 1548.

h) Num. XXIV. 7. Ies. XLVIII. 1.
 Prouerb. V. 16. 18. Ecclef. XII. 6.

i) Nonn. Dion. XIII. p. 356.

κ) Lycophr. us. 358.

l) Parthen. Erotic. c. 20.

m) Homer. Od. A. 571.

n) Diodor. Sic. tom. I. pag. 197.

Plin. H. N. VII. 16.

o) Seru. ad Virg. A. X. 763. sqq.
 Turneb. aduerf. XXVII. 28.

p) Chronic. Alex. p. 84. ed Raderi.

q) Iob. XXIX. 31

r) Michaels Anmerck, z. B.
 Hiob S. 165.

Cum autem hac fabula Isaaci, praeter omnem naturae ordinem procreati, quaedam reperiri uestigia dixerimus, quae olim iam Huetius in quaestionibus Alnetanis *f)*, et in demonstratione evangelica *i)*, maximis ornata laudibus a Leibnitio *u)* praetereundo tamen quasi obseruauit, ut haec iam omni circumspectio studio atque indagemus, propositum requirit. Gentes enim profanas de iis rebus, quae patribus coetus Iudaici, ante et post colluuium huius uniuersi uiuentibus, contigerunt, accepisse permulta, negari plane haud potest, quod et ipsae fabulae, historiarum illarum documenta non obscura prodentes *x)*, et sententiae bonae atque praeclarae, ab ultimis certe maioribus ad posteros lauanis, Graecorum patris, propagatae *y)*, confirmant. Palaephatus ipse, dum Niobes conditionem miserimam, raptum aureorum malorum ex horto Hesperidum, fabulam Pandorae, et Herculis Omphalae seruientis, enarrat, fatum Lothi uxoris, parentum primorum seculi, Euae pulchritudinem et cupiditatem nefandam, ac Simlonis Delilae succumbentis turpitudinem, obscuris sub inuolucris repraesentare uidetur. Quid, quod ipse Abrahamus populos, superstitione contaminatos, minime latuit, nam et Philo Byblius, Phoenicius *z)*, et Berofus, Chaldaeus *a)*, et Nicolaus Damascenus, Syrus *b)*, et Artapanus, Eupolemus, Demetrius, Graeci *c)*, et Iustinus *d)*, eiusdem faciunt mentionem. Hunc ipsum autem honorem, quo filius Dei duoque genii coelestes Abrahamum dignabantur, Graecis haud incognitum fuisse, fabula Philemonis et Baucidis testatum facit. Senes ambo, liberisque destituti, hospites duo, humanam praeseferentes speciem, Iouem et Mercurium, domo recipiunt, pedes eorum lauant, conuiuium apparant. quo transacto duobus illis dii nuntiant, se regionem uicinam, improbitate incolarum et scelere permotos, nastaturos *e)*. Quis est, quin statim Abrahamum, eiusque uxorem, aetate pronecta liberis carentes, summumque Deum et angelos liberaliter tractantes, agnoscat, quorum ille, remota mensa, singulari Abrahami caritate adductus, fatum Sodomorum aperit atrocissimum, nihilque profus celat. Orionis certe notitiam

quan-

f) Huet. quaest. Alnet. p. 191.

i) Huet. demonstr. euang. p. 258.

u) Geist des Herrn von Leibnitz Th. I. S. 91.

x) L'auar en Histoire de la Fable conférée avec l'Histoire Sainte, et Banier en Explication historique des Fables.

y) Pfanner system. relig. profan.

z) Eusebius praepar. euang. I. 10.

a) Ioseph. A. I. 8.

b) Ioseph. l. c.

c) Euseb. praep. euang. IV, 16-18.

d) Iustin. XXXVI. 2.

e) Ouid, met. VIII, 626. 199.

quandam ad antiquissimos Orientis fessores, maxime Arabas et Phoenicios, fluxisse, inde facile apparet, quod et Iobus iam, interpretum omnium consensu *f*), eiusdem meminit, quem ab aetate Iaacii haud ita longe afluxisse, certe, posteris eius in seruitute Aegyptiaca gementibus, floruisse putamus *g*). Sed haec ipsa fabula non paruum huic coniecturae addit pondus, tanto certe grauius, quanto plura, si rem accuratè dispiciamus, inter se conueniunt atque contentiunt, ut, quemadmodum omnium fabularum, sic et huius, fundamentum quoddam, ac ratio quaedam historica, subesse uideatur. Cum uiri, et qui, et quos, conueniunt, tum hospitium ipsum, tum preces, tum optatus harum precationum euentus, eam, quam dixi, coniecturam haud mediocriter probant.

Homines, quos tanti, tamque insigni exsplendescentes dignitate, peregrinatores inuisunt, Abrahamus sunt et Hyricus, principes ambo, senes ambo, ambo prole destituti, ambo re pecuaria se suosque sustentantes, Principis quidem sustinuisse excellentia, et Hethitae *h*), Abrahamum autem non minori praestitisse excellentia, et Hethitae *h*), principem populi sui appellantes, et exercitus ipsius, ac bella, quae gessit cum regibus *i*), et foedus cum Abimelecho, rege, iustum *k*), laetis testantur, licet, regulos fuisse potius hos omnes, qualis extitit Hyricus, iure meritoque arbitremur. Senectute iam summa premebatur Abrahamus, propemodum centenarius, cum optatum gigneret filium, neque enim corpus suum, emortuum iam plane, considerabat *l*), et ipsa Sara, praeter tempus aetatis, in iactu seminis illius uires accipiebat ad recipiendum necessarias *m*), quod oraculum diuinum, tam difficile uisum aliis, olim interpretati sumus *n*), Hyricum pariter, cunctis ad subolem praecereandam uiribus orbatum, iamque decrepitem, extitisse, licet Palaephatus ceterique disertis uerbis non commemorant scriptores, exinde tamen coniectura facili assequimur, quod ipsi morent liberis egeret, diuinam suam scilicet uirtutem adhibuisse fingunt. Magno prolis desiderio Abrahamus angebatur, ob eamque rem Eliezer filium omnium bonorum constituere cupiebat heredem *o*), tumque Hagaris filium, Ismaelem, adoptare in animo habebat *p*), sed, a Deo alia

f) Iob. IX, 9. XXXIX, 31.

g) Spanhem. hist. Iob. VI, 15.

P. 105. III. seq.

h) Genes. XXIII, 6.

i) Gen. XIV, 14. 15.

k) Gen. XXI, 23. 199.

l) Rom. IV, 19.

m) Ebr. XI, 11.

n) Vermischte Betrachtung. B. I.

S. 25.

o) Gen. XV, 2. 3.

p) Gen. XVII, 18.

longe, multoque iucundiora, edoctus, diuino se totum consilio permittebat, optatisque suis felicissimus respondebat euentus. Eadem aerumna laborabat Hyrieus, qui, ut cum Virgilio loquar *g*), si paruulus modo aula lusisset filius, ad summa Deorum in se beneficia maximum accessisse cumulum sine ulla dubitatione credebat, quoniam, liberis plane destitutus, puerum ab ipsis expetebat *r*). Quodsi ingenii aciem luxuriantis uelles demonstrare, ipsum forte Abrahami nomen in Hyrieo lateat, ille enim, patronymico, ut dicitur, nomine appellatus; haud incommode *Ἀγαρεύς*, ex Haran oriundus *f*), possit dici, ex quo, Ionica in primis dialecto, *Ἡγρευός*, tandemque *Ἡγρευός* fuerit postea constatus. Quamquam autem ridicula, imo absurda forsitan, nonnullis haec origo uocis, Hyrieus, uideatur, non tamen ideosperni debet confestim, quod origines uocum saepenumero ita sunt absconditae, ut admirationem nobis, imo risum interdum, moueant, nihilque fecius conueniunt ueritati. In Ione profecto latet Iauan, in Iephtae filia Iphigenia, in Hamo, Noachi filio, Ammon, quis igitur cachinnum extollat, si in *Ἀγαρεύς Ἡγρευός* deprehendatur? Veniamus ad illos, qui Abrahamum et Hyrieum contenerunt. Hunc tres adierunt Dii, Iupiter, Neptunus, et Mercurius, illum tres Elohim, quorum unus ipse Dei filius fuit, reliqui angeli duo extiterunt. Etenim ipsum Abrahamo tunc apparuisse Deum, et uox, Iehonah, solius Dei propria *t*), et compellatio Abrahami *u*), et promissio huius Iehonae *x*), et reuerentia, quam personae diuinae, humanam prae se ferenti speciem, praestitit, et sententia illius iudiciaria *y*), satis superque confirmant. Ibi Iupiter adest Deus, ut priscis marmoribus uocatur, Exsuperantissimus *z*), hic filius Dei, summus Deus, *θεὸς ὑπὲρ πάντων a*), quicquid etiam recentiores nonnulli, hunc filium Dei de dignitate sua diuina deturbaturi, somniant, quorum autem ingenti commiseratione mouemur! Reliquos nuntios coelestes, comitantes Deum, in Deos quoque commutastegentes profanas eo minus miramur, quo certius constat, ex his angelis *δαίμονας* suos, custodes hominum, summique administratos numinis, fuisse, eosque ipsos Deos censuisse. Mercurium autem et Neptunum sigillatim cur Hyrieo se obtulisse statuerint, certo explicare non audemus, neque tamen nullas reperire causas nobis uidemur, cur hos potissimum spectandos

g) Virgil. Aen. IV. 328.

r) Palaeph. fab. V.

f) Gen. XI. 31. Act. VII. 4.

t) Gen. XVIII. 1.

u) Gen. XVIII. 3.

x) Gen. XVIII. 13. sqq.

y) Gen. XVIII. 22. 32.

z) Sponius Misc. Er. Antiqu.

p. 71.

a) Rom. IX. 5.

se praeuisse censeamus. Etenim, cum Mercurius eloquentiae haberetur Deus, ἡγούμενος τῆς λόγῃς *b*), Neptunus autem tempestatum potentissimus *c*), et hic angeli iussu diuino omnem adhaerent eloquentiam, ut Lothum ad deserendam urbem, sibi adeo fatalem, permouerent *d*), eoque simul die grauissima tempestas, tonitribus permixta et fulguribus, intonaret, totantique terram fluctibus inundaret, quidni, ea de reli perceperint populi, religio- omī profanae addicti, statuerint, et Mercurium, et Neptunum, tuas eo tempore partes obuisse? De Sodomorum certe disturbance accipisse gentes nonnulla, et Strabo *e*), et Tacitus *f*), et Solinus *g*), confirmant. Cum igitur ratio quaedam subesse debeat, cur Mercurius in primis et Neptunus Hyrico eo apparuisse tempore memorentur, quo filium ipsi nuntiant, mirabilem in modum procreandum, pariterque filius Dei Abrahamo prolem promiserit admirabilem, et genii duo coelestes Sodoma se contulerint, partimque sermone suo cohortati fuerint Lothum, partim mandato summi Numinis perdiderint urbem, et ad interitum uastitateque uocantur *h*), cur superstitiosi populi, Mercurium Hyrico et Neptunum praesentes se obtulisse, sinxerint, haud obscure patet.

Sed iam, age, conuentum ipsum consideremus, tanto memoria digniorem, quanto conuenientiore literis, instinctu diuino consignatis. Ver- sator Abrahamus ante tentorium suum, tresque uiros ad se uenientes conspiciatur. Eodem modo Hyrieus describitur a Nafone *i*): „Forte senex Hyrieus, angustii cultor agelli, Hos uidet, exignam stabat ut ante casam., Inuitat Tharae filius peregrinos, summaque reuerentia, ut ad se diuertant, praecatur, hospitii amore captus. Retulit huc animum Paulus *k*), Hebraeos futos, ut alios excipiant liberaliter, priscorumque patrum insistant uestigiis, cohortatus, hos enim, licet infcios, et angelos hospites habuisse. Neque enim Abrahamus angelos initio cognoscebat, neque Lothus, etsi postea, dum sermones cum iis confererent, ad saculentiorem eorum noticiam peruenerent. Insignem quoque fictitiis illis Diis pietatem praestat Hyrieus, eodem poeta teste. „Atque ita, longa uia est, nec tempora longa superlunt, Dixit, et hospitibus ianua nostra patet. Addidit et uultum uerbis iterum que rogauit., Vitulam apponit Abrahamus, forte inuentum, cum ex arimentis selegerit *l*), dictioque hebraica haud repugnet, ut Cel. quoque uidit Michaelis *m*), et uiru-

B

b) Act. XIV, 12.

c) Virgil. A. I, 137. seqq. III, 328.

d) Gen. XIX, 12. seqq.

e) Strabo XVI p. 526.

f) Tacit. hist. v, 7.

g) Solin. c. 36.

h) Gen. XIX, 13.

i) Ouid. fast. V. 499. seqq.

k) Ebr. XIII, 2.

l) Gen. XVIII, 7.

m) Michaelis Anmerck. z. I. B

Mof. S. 87.

vitulum conuertit. Hyricus autem, „cultorem pauperis agri Immolat, et
 magno torret in igne bouem, „ Namque, cum a Neptuno Iouem quoque
 adesse comperisset, bouem, ut equidem reor, huic sacrificat, nonnullas
 eius partes, quemadmodum antiqua tenebat consuetudo, arae imponit, reliquas
 in coena, sacrificia subsequente, seu pollucto, mensae imponit, ut iis hospites
 uescantur. Dilertis enim uerbis, ut antea iam monuimus, *ἱερεῖον θέν-
 τος ἀντοῖς βοός*, immolati ipsis tauri, mentionem facit Palaephatus. Ce-
 terum, hoc antiquissima aetate contigisse, documentum est clarissimum,
 postea enim Graeci, grauem simul poenam comminati, interdixerunt, quo-
 minus bouem arantem, alterum uelut agricolam, mactarent *n*). Optio-
 nem dant Dii, Palaephato auctore, patri Orionis, ex animi sententia seligen-
 di, qua modo cunq̄ue re suis prospicere possit commodis, suumque delide-
 rium explere. Quidium uero si audias, solus Iupiter inter coenandum libe-
 ram ei petitionem permittit: „Nunc dape, nunc posito mensae nituere
 Lyaco — Verba fuere Iouis: Si quid fert impetus, opta, Omne feres, „
 Hyricus, facta sibi loquendi et petendi potestate, coniungit iam humo regi
 tristis commemorat, negatque cum alia coniugii uinculo colligari posse, quod
 ei se fide obstrinxerit sempiterna, at, quam dulce sit optatumque patris no-
 men, simul testatur: „Sed enim diuersa uoluntas Est mihi, nec coniux,
 et pater, esse uolo, „ Iam filius, quidem Dei Abrahamo dilertis uerbis
 haud faciebat petendi copiam, uerum sensus ipsius reconditos et notum ta-
 situm cognoscebat, ob eamque rem non, sicut Iupiter ille miserimus, ut
 mentem aperiret suam, praecipere habebat necesse. Alio certe tempore
 hic coetus Iudaici parens, nullam sibi prolem dedisse Numen, querebatur *o*),
 ideoque, subolis suscipiendae incredibili amore flagrans, Saraidi, ancillam su-
 am in matrimonium sibi danti, haud inuitus oblequebatur *p*). Promittit
 igitur filius Dei, transacto anno, forte lunari tantum *q*), redire, tumque
 Abrahamo fore puerulum, similemque spem iniiciunt Dii, in primis Iupiter,
 elapsis decem mensibus, Hyricio

Expletur tandem diuturna amborum expectatio, Abrahamus oscula-
 tur filium, et Hyricus, effosso post menses decem corio, Deorum femine
 persperso, pari felicitate utitur, natumque amplectitur, inde Oriona nomi-
 natum. Neque hic desiderio nonnulla, quae, si caste accurateque ponder-
 rentur, non contemnenda uideantur. Cur enim de hoc pudeat nos disserere,
 cum et ipse scriptor diuini corpus uelut emortuum Abrahami, et *νεκροσιν
 τῆς μήτρας Σαρρας*, et *καταβολὴν σπέρματος*, memorare nullo modo

n) Aelian. V. H. V. 14. ibique
 Kubnius.

o) Gen. XV, 2. 3.

p) Gen. XVI, 2-4.

q) Iacklon Chronolog. Alterth. S. 353.

erubescat r). Itaque, corium illud si cogito, accepisse forsitan, existimo, gentes aliquid de uellere illo Gideonis memorabili, idque cum hac Hyrici historia confundisse s). Dubitat quodam modo Gideon, num per se sit Deus seruitutis iugum ab Israelis posteris depulsurus, ideoque, ut eius erga se beneuolentiam exploret, uellus ponit in agro, et, si in solo ros fuerit uellere, terra sicca, alioque tempore in solo uellere siccitas, ros in terra, promisso suo facturum satis esse Numen inde colligit, certoque sibi persuadet. Quae omnia, prout ipse praescripserat quasi, contigerunt. Cum igitur, ut Bochartus copiose grauiterque demonstrauit t), de Gideone Phoenices audierint, eumque, sacris literis Ierubbaal dictum, Ierombalum uocarint, quidni et de uellere hoc fama ad eos fuerit perlata, et, sicut illic, rore madefacto corio, optimam spem conceperat Gideon, sic hic simile uellus, Deorum sermine rigatum, ad expectationem filii adduxisse Hyricum finxerint, etsi nihil hic certi desiniam, sed aliorum hanc coniecturam iudicio permitam. Illud autem praeterire nequeo, proponi Deos, singularem uim huic pelli suo femine tribuentes, itaque ex corio mortui animalis, omni robore destituto, uinum uigentemque puerum in aspectum lucemque producentes. Sic certe et filius Dei robur corpori Abrahami eneruato prorsus u), et utero Sarae, uim admirabilem per semen Abrahami x), largitus est, uirtutemque suam, qua condidit omnia, infinitam adhibuit, unde et Sarae, et Abrahamo, uindicat Paulus *duuau*, communicatam mirabiliter a Deo. Obruitur corium illud terra eaque absconditur, sed eodem modo uates generandorum hominum miraculum adumbrat y): *Non te latuere ossa mea, cum in abdito pararer, in ima terra formatus*. Quae quidem uerba etsi eques Suecicus ita explicare uidet z): *Den Zustand vor der Geburt stellen die Hebraer und Griechen sich eben so vor, als den nach dem Tode, die Griechen nennen den einen sowol, als den andern, Hades, und die Hebraeer uergleichen den Mutterleib mit dem Grabe, und stellen sich ihn als einen Theil der unterirdischen Welt vor*; haec tamen mihi ad denudandos huius dictionis recessus nondum sufficere uidentur. Septuaginta quidem interpretes eodem modo, quod textus Hebraicus, *κατάτατα της γης γης* recentent, quae omnes fere interpretes uterum explicant, nec iniuria, etsi haec interpretatio reconditi aliter quid et abstrusi habeat, et, quam ob causam uteris inferioribus terrae locis comparatur, difficile sit omnino intellectu. Quod si liceat, quid sentiam, dicere, eequidem et primi omnium hominis originem, et cunctorum mortalium

r) Rom. IV, 19. Ebr. XI, 11.

s) Indic. VI, 36. seqq.

t) Bochart Geogr. S. t. II. l. 2, c.

17. p. 858.

u) Rom. IV, 19.

x) Ebr. XI, 11.

y) Pl. XXXIX, 35.

z) Michael. Anmerk. 2, Pl. S. 247.

um, in vitam aliquando reuocandorum, restitutionem, haud parum lucis explicationi huic censere afferre. Erat ex terra conditus primus homo, *χρῖνος* a), et terra ipsa a Deo uocatur b), cuius rei scientiam quidam populi profani habuerunt, Athenienses maxime, *γῆ γενεῆς* ideo seles et *αὐτοβόθρας*, ut constat, uocantes, cicadasque ob eam rem aureas in auribus gestantes, quod has ex ipsa terra sive omni semine nasci et oriri putabant c). Itaque, Nonno auctore d), ipse etiam Orion *ἀπὸ ὑπέρτατος ἀνδορείου γένεσθαι*, ex terra matre profiliit. Sicut igitur terra olim Adamum, uitamen summi Numinis, in alpestrum proferebat, sic iam ex utero matris, inferiore uentris parte, prodeunt liberi, terreni patiter e). Quidni ideo hic uterus cum inferioribus terrae regionibus contendatur? Ipsa *κατὰ τὴν γῆν*, in qua descendit Christus f), nonnullis uterum Mariae, quo conceptus fuit Seruator, designare uidentur g). Sed reditus quoque hominum, e terra excitandorum ad uitam, procreationi et partui his ipsis sanctioribus literis confertur h), utque illi aliquando e terra, communi omnium nostrum matre, prodibunt, sic iam partus matrum naturalis imago quaedam est illius miraculi, omni profecto cogitatione maioris, ex quo et Paulus, de hoc ipso Isaaci orni differens, uim diuinam condendi et a morte reuocandi, arctissime coniungit i). Itaque mirum uideri non debet, si et Graeci Romanique scriptores, in fabula Orionis, et terra Deos produxisse natam illum mirabiliter, profiteantur, cum et diuini codex haud admodum ab ea abhorreat dictione

Sed satis de his, ad propositum uenimus, orationesque proborum quorundam et diligentium auditorum indicimus, quae de hoc differendi argumento occasionem nobis praebuerunt. Dicent, omnes de Angelis, sed ita, ut IOANNES ADOLPHVS KAEMPFER, *Nickerndorffensis*, cui per dilecto discipulo prosperissimam corporis ualitudinem optamus, de origine angelorum, CAROLVS GVILIELMVS BARTSCH, *Lipsiensis*, de negotiis ipsorum, ELIAS CAROLVS FRIDERICVS IAHN, *Geranus*, profanarum gentium de genis suis sententias, et IOANNES ERNESTVS MÜLLERVS, *Franckenthalensis Ruthenus*, de prudentia et cautione hominum in doctrina de angelis, exponat, et singuli nota faciant pro salute Rutheniae, quos ut beneuole comiteque audiant s. v.

ILLVSTRIS RVTHENI CVRATOR, ceterique Fautores et Amici, uehementer rogamus. P. P. Gerac. Calend. Ianuar. A. R. S. MDCCLXXVI. Imp

a) 1 Cor. XV, 47.

b) Gen. III, 19.

c) Anacr. od. 43. Plin. H. N. XI, 26.

d) Nonnus XII, p. 356.

e) 1 Cor. XV, 48-49, 2 Cor. V, 2.

f) Eph. IV, 9.

g) Fesselius aduers. II, 29, 7.

h) Matth. XIX, 28, u. Miscell. Ofl.

T. III, p. 10, seq.

i) Rom. IV, 17.

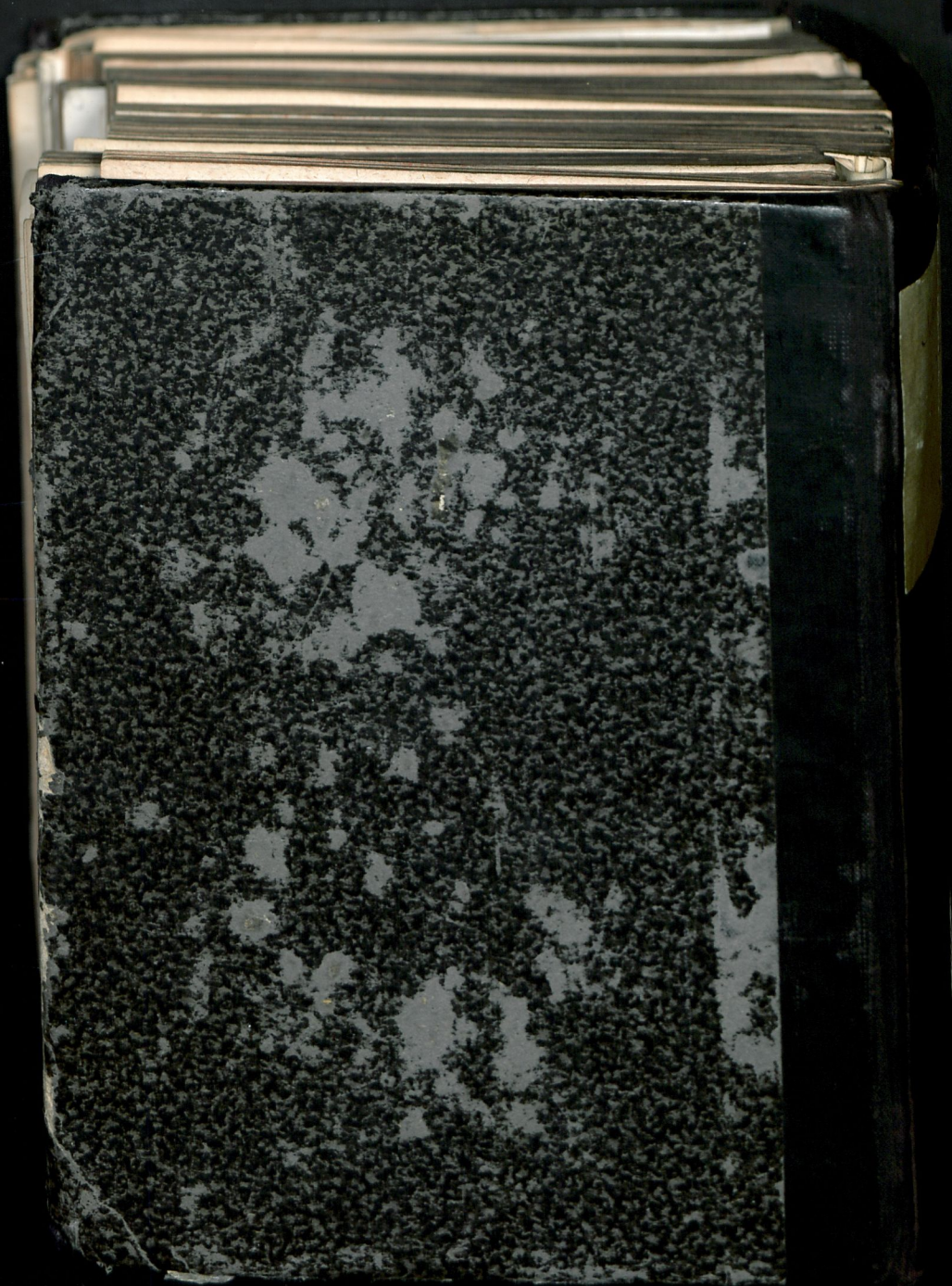
Fol. 129r

ULB Halle 3
003 006 867

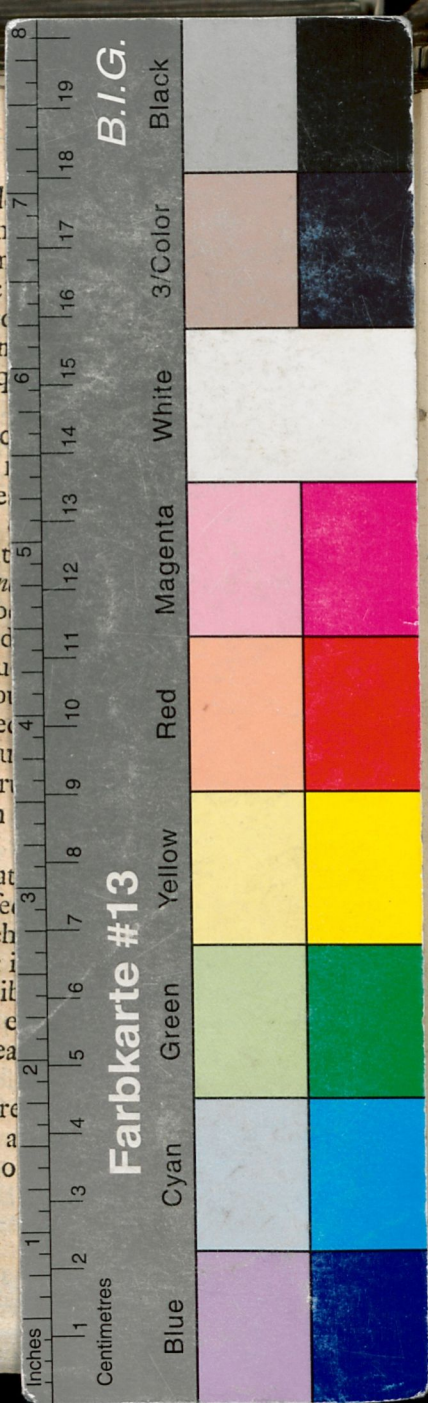

50

ISAACI ORTVS

IN FABVLA ORIONIS

VESTIGIA

OSTENDIT

ET ORATIONES

SVB ANNI EXORDIVM

HABENDAS

OBSERVANTISSIME INDICIT

HENRICVS AVGVSTVS ZEIBICH

ILL. RVTHEN. PROFESS. PVBL.

GERAE,

ET OFFICINA ROTHII.

